

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

IN THE NAME
OF ALLAH

قانون حمایت از اطفال و نوجوان مصوب ۱۳۹۹

دکتر زهرا احصایی
روانپزشک قانونی

این قانون مشتمل بر چهار فصل تنظیم شده است:

فصل اول: کلیات

فصل دوم: تشکیلات

فصل سوم: جرایم و مجازاتها

فصل چهارم: تحقیق و رسیدگی و تدابیر حمایتی

کلیات

ماده ۱: اصطلاحات

- ▶ **طفل:** هر فرد که به سن بلوغ شرعی نرسیده است.
- ▶ **نوجوان:** هر فرد زیر هجده سال کامل شمسی که به سن بلوغ شرعی رسیده است.
- ▶ **بی توجهی و سهل انگاری:** کوتاهی در انجام تکالیفی از قبیل تأمین نیازهای اساسی و ضروری طفل و نوجوان با وظایف مربوط به حضانت، ولایت، قیمومت، وصایت، سرپرستی، تربیت، نظارت یا مراقبت از آنان توسط والدین، اولیاء یا سرپرست قانونی یا هر شخصی که مکلف به آن است.
- ▶ **سوءرفتار:** هرگونه فعل یا ترک فعل عمدی که سلامت جسمی، روانی، اخلاقی یا اجتماعی طفل و نوجوان را در معرض خطر و آسیب قراردهد؛ از قبیل ضرب و جرح، محبوس کردن، سوء استفاده جنسی، توهین یا تهدید نسبت به طفل یا نوجوان در صورتی که جنبه تأدیبی نداشته باشد یا قراردادن او در شرایط سخت و غیرمتعارف و یا خودداری از کمک به وی.

- **بهره کشی اقتصادی:** به کارگیری غیرقانونی طفل و نوجوان و با وادار کردن با گماردن او به کار یا خدمتی که از لحاظ جسمی، روانی، اخلاقی یا اجتماعی با نظر به وضعیت طفل و نوجوان برای وی مضر یا خطرناک باشد.
- **معامله:** خرید و فروش یا هرگونه اقدام غیرقانونی که به موجب آن طفل یا نوجوان در ازای پرداخت وجه یا امتیاز و سایر موارد در اختیار دیگری قرار می گیرد.
- **فحشاء:** هرگونه به کارگیری و یا وادار کردن طفل و نوجوان در فعالیتهای جنسی برای خود یا دیگری.
- **مبتذل:** هرگونه محتوا یا تصویری که دارای صحنه با صور قبیحه باشد.
- **مستهجن:** هرگونه محتوا اعم از صوتی یا تصویری که به صورت واقعی یا غیر واقعی بیانگر برهنگی کامل زن یا مرد آمیزش - عمل جنسی یا اندام جنسی انسان است.
- **هرزه نگاری:** تهیه و تولید هر اثری که محتوای آن بیانگر جذابیت جنسی طفل با نوجوان مانند برهنگی، آمیزش، عمل جنسی یا اندام جنسی باشد.
- **خطر شدید و قریب الوقوع:** وضعیتی که حیات یا سلامت جسمی یا روانی طفل و نوجوان به شدت تهدید و در معرض آسیب قرار گیرد، به نحوی که مداخله فوری و چاره جویی را ایجاب نماید.

ماده ۲

❖ تمام افرادی که به سن هجده سال تمام شمسی نرسیده اند، مشمول این قانون می باشند.

ماده ۳

❖ در صورتی که طفل یا نوجوان در معرض بزه دیدگی یا ورود آسیب به سلامت جسمی، روانی، اجتماعی، اخلاقی، امنیت و یا وضعیت آموزشی وی قرار دهد، وضعیت مخاطره آمیز محسوب شده و موجب مداخله و حمایت قانونی از طفل و نوجوان میشود که شامل موارد زیر می شود:

- بی سرپرستی طفل و نوجوان و یا بی توجهی و سهل انگاری در انجام وظایف قانونی و شرعی نسبت به آنان از سوی هر شخصی که مکلف به آن است ؛
- ابتلای هر یک از والدین، اولیاء یا سرپرستان قانونی به بیماری با اختلال های رفتاری، روانی یا شخصیتی و یا بیماری های جسمی واگیر صعب العلاج به تشخیص پزشکی قانونی ؛
- زندانی شدن هر یک از والدین، اولیاء یا سرپرستان قانونی؛
- ابتلاء هر یک از والدین، اولیاء یا سرپرستان قانونی به اعتیادهای زیان آور نظیر مواد مخدر و روانگردان یا قمار ؛
- قوادی و یا دائر یا اداره کردن مراکز فساد و فحشا توسط هر یک از والدین، اولیاء یا سرپرستان قانونی و یا اشتهار آنها به فساد اخلاق و فحشا ؛
- خشونت مستمر والدین، اولیاء، سرپرستان قانونی و یا سایر اعضای خانواده نسبت به یکدیگر ؛
- عدم اقدام برای ثبت واقعه ولادت یا عدم أخذ اسناد سجلی یا هویتی برای طفل یا نوجوان بدون عذر موجه؛
- باز ماندن طفل و نوجوان از تحصیل؛
- طردشدن طفل و نوجوان از سوی خانواده؛
- کم توانی جسمی یا ذهنی طفل و نوجوان، ابتلای وی به بیماریهای خاص یا اختلال هویت جنسی ؛
- نقض قوانین جزائی توسط طفل یا ارتکاب جرم توسط نوجوان و یا استفاده از آنها در فعالیت های مجرمانه، واردشدن یا وارد کردن طفل و نوجوان در فعالیت هایی نظیر تکدی گری و قاچاق و همچنین اعتیاد آنان به مواد مخدر، روانگردان یا مشروبات الکلی؛
- هرگونه وضعیت زیانبار ناشی از فقر شدید، آوارگی، پناهندگی، مهاجرت یا بی تابعیتی؛
- فرار مکرر از خانه یا مدرسه و ترک تحصیل از سوی طفل یا نوجوان؛
- سوءرفتار نسبت به طفل و نوجوان و با بهره کشی از او.

جرائم و مجازاتها

ماده ۷

❖ هر یک از والدین، اولیاء یا سرپرستان قانونی طفل و نوجوان و تمام اشخاصی که مسؤولیت نگهداری، مراقبت و تربیت طفل را برعهده دارند، چنانچه برخلاف مقررات قانون تأمین وسایل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی مصوب ۱۳۵۳/۴/۳۰ از ثبت نام و فراهم کردن موجبات تحصیل طفل و نوجوان واجد شرایط تحصیل تا پایان دوره متوسطه امتناع کنند یا به هر نحوی از تحصیل او جلوگیری کنند، به انجام تکلیف یادشده و جزای نقدی درجه هفت قانون مجازات اسلامی محکوم می شوند.

ماده ۸

❖ هر کس با تهدید، ترغیب یا تشویق موجب فرار طفل یا نوجوان از خانه یا مدرسه و یا ترک تحصیل وی شود یا اطفال یا نوجوانان را بدین منظور فریب دهد و یا موجبات آن را تسهیل یا فراهم کند، در صورت فرار یا ترک تحصیل، حسب مورد به یک یا چند مورد از مجازات های درجه شش قانون مجازات اسلامی محکوم میشود و در صورت عدم تحقق فرار یا ترک تحصیل، برای بار اول با اخطار پلیس ویژه اطفال و نوجوانان مواجه و در صورت تکرار به مجازات فوق محکوم میشود.

❖ هرگاه در اثر بی توجهی و سهل انگاری اشخاص غیر از والدین نسبت به اطفال و نوجوانان نتایج زیر واقع شود، مقصر علاوه بر پرداخت دیه به شرح زیر مجازات میشود:

(الف) فوت طفل یا نوجوان حسب مورد به مجازات حبس درجه پنج قانون مجازات اسلامی؛

(ب) فقدان یکی از حواس یا منافع، قطع، نقص یا از کارافتادگی عضو، زوال عقل یا بروز بیماری صعب العلاج یا دائمی جسمی یا روانی و یا ایراد؛

(پ) جراحات از نوع جائفه یا بالاتر حسب مورد به مجازات حبس درجه شش قانون مجازات اسلامی؛

(ت) نقصان یکی از حواس یا منافع، شکستگی استخوان یا دیگر اعضاء و یا بروز بیماری روانی به مجازات حبس درجه هفت قانون مجازات اسلامی؛

(ث) جراحات سر و صورت و یا گردن در صورت عدم شمول هر یک از بندهای (ب) و (ت) به مجازات حبس درجه هشت قانون مجازات اسلامی؛

(ج) آزار جنسی ناشی از بی توجهی و سهل انگاری شدید و مستمر حسب مورد به یکی از مجازات های درجه هشت قانون مجازات اسلامی؛

❖ هرکس نسبت به طفل یا نوجوان مرتکب آزار با سوء استفاده جنسی شود، در صورتی که مشمول مجازات حد نباشد با درنظر گرفتن شرایطی مانند وضعیت بزه دیده، شرایط مرتکب و آثار جرم، به ترتیب زیر مجازات میشود:

- ۱- آزار جنسی تماسی توسط محارم یا با عنف به مجازات حبس درجه پنج قانون مجازات اسلامی؛
- ۲- سایر آزارهای جنسی تماسی به مجازات حبس درجه شش قانون مجازات اسلامی؛
- ۳- آزار جنسی غیرتماسی توسط محارم یا با عنف به یکی از مجازات های درجه هفت قانون مجازات اسلامی؛
- ۴- سایر آزارهای جنسی غیر تماسی به یکی از مجازات های درجه هشت قانون مجازات اسلامی؛
- ۵- بهره کشی جنسی از طفل و نوجوان از طریق عرضه، در اختیار گرفتن وادار یا اجیر کردن برای هرزه نگاری یا سوءاستفاده جنسی به مجازات حبس درجه پنج قانون مجازات اسلامی؛
- ۶- در دسترس قرار دادن یا ارائه محتوا یا اثر مستهجن یا مبتذل به طفل یا نوجوان به یک یا چند مجازات درجه هشت قانون مجازات اسلامی؛
- ۷- استفاده از طفل و نوجوان برای تهیه، تولید، توزیع، تکثیر، نمایش، فروش و نگهداری آثار سمعی و بصری مستهجن یا مبتذل، حسب مورد به میانگین حداقل و حداکثر مجازات مقرر در قانون مربوط؛
- ۸- واردات، صادرات، تکثیر، انتشار، عرضه، معامله یا بارگذاری محتوا یا اثر مستهجن یا مبتذل که در آنها از اطفال و نوجوانان بهره گیری شده و یا حمل و نگهداری آنها به یکی از مجازاتهای درجه شش قانون مجازات اسلامی؛
- ۹- برقراری ارتباط با طفل و نوجوان در فضای مجازی به منظور هرگونه آزار جنسی یا ارتباط جنسی نامشروع به یکی از مجازات های درجه شش قانون مجازات اسلامی.

ماده ۱۱

❖ هرگونه معامله راجع به طفل یا نوجوان ممنوع بوده و مرتکب به مجازات حبس درجه پنج قانون مجازات اسلامی محکوم میشود؛ چنانچه این رفتار با هدف فحشاء و هرزه نگاری، بهره کشی اقتصادی، برداشت اعضاء یا جوارح و یا استفاده از طفل و نوجوان در فعالیت های مجرمانه باشد، مرتکب به مجازات حبس درجه چهار قانون مجازات اسلامی محکوم میشود.

ماده ۱۲

❖ هرکس مرتکب قاچاق اطفال و نوجوانان شود به مجازات حبس درجه سه قانون مجازات اسلامی محکوم میشود.

ماده ۱۳

❖ هرکس مرتکب انتقال، خرید، فروش یا قاچاق اعضاء و جوارح طفل یا نوجوان شود، به مجازات حبس درجه سه قانون مجازات اسلامی محکوم میشود.

❖ هر کس به هر نحو موجبات ارتکاب به خودکشی طفل یا نوجوان را فراهم آورد یا تسهیل کند و مشمول مقررات حد یا قصاص نشود، علاوه بر پرداخت دیه طبق مقررات، حسب مورد به ترتیب زیر مجازات میشود:

✓ هرگاه رفتار مرتکب، موجب خودکشی منجر به فوت طفل و نوجوان شود، به مجازات حبس درجه پنج قانون مجازات اسلامی؛

✓ هرگاه اقدامات مرتکب موجب فوت طفل و نوجوان نشود، ولی منجر به ورود آسیب جسمی یا روانی به طفل و نوجوان شود به مجازات حبس درجه شش قانون مجازات اسلامی؛

✓ هرگاه اقدامات مرتکب مؤثر واقع نشود، به مجازات حبس درجه هشت قانون مجازات اسلامی.

ماده ۱۵

❖ هر شخصی برخلاف مقررات قانون کار مرتکب بهره کشی اقتصادی از اطفال و نوجوانان موضوع ماده (۲) این قانون شود، علاوه بر مجازات های مذکور در قانون کار به مجازات حبس درجه شش قانون مجازات اسلامی نیز محکوم میشود.

ماده ۱۶

❖ در اختیار قراردادن یا فروش مواد دخانی به اطفال و نوجوانان یا به واسطه آنان، موجب ضبط مواددخانی کشف شده و محکومیت مرتکب به جزای نقدی درجه هشتم قانون مجازات اسلامی میشود.

❖ هر کس از وقوع جرم یا شروع به آن یا خطر شدید و قریب الوقوع علیه طفل یا نوجوانی مطلع بوده یا شاهد وقوع آن باشد و با وجود توانایی اعلام و گزارش به مقامات یا مراجع صلاحیتدار و کمک طلبیدن از آنها از این امر خودداری کند یا در صورت عدم دسترسی به این مقامات و مراجع و یا عدم تأثیر دخالت آنها در رفع تجاوز و خطر، از اقدامات فوری و متناسب برای جلوگیری از وقوع خطر و یا تشدید نتیجه آن امتناع کند، مشروط بر اینکه با این اقدام، خطری مشابه یا شدیدتر و یا خطر کمتر قابل توجهی متوجه خود او یا دیگران نشود، به یکی از مجازات های درجه شش قانون مجازات اسلامی محکوم میشود.

ماده ۱۸

❖ افشای هویت کسی که وقوع جرم یا شروع به ارتکاب آن با خطر شدید و قریب الوقوع علیه طفل یا نوجوان را گزارش می دهد، جز با رضایت خود او یا به موجب قانون و با رعایت حقوق طفل و موازین شرعی ممنوع است و مرتکب به مجازات درجه هشت قانون مجازات اسلامی محکوم میشود و در مواردی که افشای هویت موجب وقوع جرم علیه گزارش دهنده شود، افشاکننده حسب مورد به یک یا چند مجازات درجه هفت قانون مجازات اسلامی محکوم میشود.

ماده ۱۹

❖ هر کس هویت یا اطلاعات و اسرار طفل یا نوجوان بزه دیده یا در وضعیت مخاطره آمیز را افشا و یا جزئیات جرم ارتكابی توسط طفل و نوجوان یا علیه وی را از طریق رسانه های گروهی و یا با توزیع، تکثیر، انتشار و نمایش فیلم یا عکس و مانند آن تشریح کند به گونه ای که موجب تجری دیگران، اشاعه جرم، آموزش شیوه ارتكاب آن یا بروز هرگونه ضرر یا آسیب به طفل یا نوجوان یا خانواده وی شود به مجازات حبس درجه شش قانون مجازات اسلامی محکوم میشود.

ماده ۲۰

❖ هرگاه کارکنان دستگاههای موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران که مسئولیت نگهداری ، مراقبت، آموزش یا تربیت طفل و نوجوان را برعهده دارند یا در امور مربوط به آنان فعالیت می کنند به هر نحو در ارتکاب جرائم عمدی موضوع این قانون شرکت با معاونت داشته باشند، علاوه بر مجازات مقرر با توجه به نقش مرتکب به یک یا چند مورد از محرومیتها و ممنوعیتهای درجه شش قانون مجازات اسلامی محکوم می شوند.

ماده ۲۱

❖ چنانچه شخص حقوقی در ارتکاب جرائم موضوع این قانون شرکت با معاونت داشته باشد به مجازاتهای مقرر در ماده (۲۰) قانون مجازات اسلامی محکوم میشود. در صورتی که ارتکاب جرم صرفاً منتسب به یکی از شعب شخص حقوقی باشد، مجازات انحلال شخص حقوقی صرفاً نسبت به شعبه مربوط اعمال میشود.

❖ در موارد زیر مرتکب جرم به بیش از میانگین حداقل و حداکثر تا حداکثر مجازات مقرر قانونی محکوم خواهد شد.

۱. مرتکب جرائم موضوع مواد (۱۰)، (۱۱)، (۱۲) و (۱۳) این قانون از افرادی باشد که سمت ولایت، وصایت، قیمومت یا سرپرستی دارد یا به هر نحو مراقبت و نگهداری از طفل و نوجوان بر عهده او می باشد.
۲. مرتکب از کم توانی ذهنی یا جسمی طفل و نوجوان در جرائم موضوع مواد (۸) تا (۱۶) این قانون سوءاستفاده کرده باشد.
۳. در صورتی که مرتکب به صورت مکرر مرتکب جرم علیه طفل و نوجوان شده باشد.

ماده ۲۳

❖ در صورتی که مرتکب جرائم موضوع این قانون نوجوان باشد، موارد تشدید مجازات نسبت به وی اعمال نمیشود.

ماده ۲۴

❖ اموال و اشیائی که به منظور ارتکاب جرائم موضوع این قانون اختصاص یافته و استفاده شده باشد و نیز عواید حاصل از ارتکاب آنها، در صورت موجود بودن حسب مورد ضبط یا مصادره و در غیر این صورت مرتکب با مرتکبان به تناسب میزان نقش خود علاوه بر مجازاتهای مقرر، به پرداخت جزای نقدی معادل بهای کارشناسی اموال در هنگام وقوع جرم محکوم می شوند.

ماده ۲۵

❖ اعمال مجازاتهای موضوع این قانون، مانع از اجرای مجازات های حدود، قصاص و دیات نخواهد بود و در صورتی که در سایر قوانین برای مرتکب جرم موضوع این قانون مجازات شدیدتری مقرر شده باشد، مرتکب به همان مجازات محکوم میشود.

ماده ۲۶

❖ در اجرای حکم محکومیت مرتکبان جرائم علیه اطفال با نوجوانان به جزای نقدی یا مصادره اموال یا سایر محکومیت های مالی، پرداخت دیه و خسارات طفل و نوجوان بزه دیده مقدم بر وصول مطالبات دولت است.

ماده ۲۷

❖ هریک از مسؤولان با کارکنان نهادهای حکومتی یا دستگاه های اجرایی که از انجام وظایف مقرر در این قانون امتناع کند به انفصال از خدمات دولتی و عمومی درجه پنج قانون مجازات اسلامی محکوم میشود.

تحقیق، رسیدگی و تدابیر حمایتی

ماده ۲۸

❖ رئیس قوه قضائیه به پیشنهاد رئیس کل دادگستری استان و به تناسب امکانات، ضرورت، تجربه، تبحر و سابقه قضات در هر حوزه قضائی شعبی از دادسرا و دادگاه کیفری و دادگاه خانواده را جهت رسیدگی به جرائم و دعاوی موضوع این قانون اختصاص خواهد داد. اختصاص این شعب مانع رسیدگی به سایر پرونده ها نیست.

ماده ۲۹

❖ رسیدگی به وضعیت مخاطره آمیز موضوع این قانون جز در مواردی که در صلاحیت دادگاه کیفری است در دادگاه خانواده و با ارائه گزارش مددکار اجتماعی بهزیستی با واحد حمایت دادگستری و حضور مددکار اجتماعی انجام میشود؛ این امر مانع از انجام تحقیقات دادگاه نخواهد بود.

ماده ۳۰

❖ علاوه بر جهات قانونی برای شروع به تعقیب موضوع قانون آیین دادرسی کیفری، موارد زیر نیز از جهات قانونی برای شروع به تعقیب یا اتخاذ تدابیر حمایتی مقرر در این قانون می باشد:

الف) تقاضای طفل و نوجوان؛

ب) گزارش ها و درخواستهای مکتوب یا شفاهی که هویت گزارش دهندگان و نویسندگان آنها مشخص نیست در صورتی که دارای قرائن معقول و متعارف باشد.

ماده ۳۱

❖ تمام جرائم موضوع این قانون جنبه عمومی داشته و بدون شکایت شاکی خصوصی قابل تعقیب میباشد و در صورت گذشت شاکی خصوصی تعقیب موقوف نخواهد شد.

❖ مددکاران اجتماعی بهزیستی پس از کسب اطلاع از وضعیت مخاطره آمیز موضوع ماده (۳) این قانون، حسب مورد تحقیقات و اقدامات مقتضی را از طرق زیر انجام می دهند:

- الف) دعوت والدین، اولیاء، سرپرستان قانونی و یا سایر اشخاص مرتبط با طفل و نوجوان و در صورت لزوم دعوت از طفل و نوجوان به همراه آنها؛
- ب) مراجعه به محل سکونت، اشتغال و تحصیل طفل و نوجوان و با سایر محلهای مرتبط به همراه ضابطان دادگستری در صورت نیاز.

❖ هرگاه خطر شدید و قریب الوقوعی طفل یا نوجوان را تهدید کند یا به سبب وضعیت مخاطره آمیز موضوع ماده (۳) این قانون وقوع جرم، محتمل باشد، مددکاران اجتماعی بهزیستی با واحد حمایت دادگستری و ضابطان دادگستری مکلفند فوری و در حدود وظایف و اختیارات قانونی، تدابیر و اقدامات لازم را در صورت امکان با مشارکت و همکاری والدین، اولیاء و یا سرپرستان قانونی طفل و نوجوان جهت رفع خطر، کاهش آسیب و پیشگیری از وقوع جرم انجام داده و در موارد ضروری وی را از محیط خطر دور کرده و با تشخیص و زیر نظر مددکار اجتماعی به مراکز بهزیستی یا سایر مراکز مربوط منتقل کنند و گزارش موضوع و اقدامات خود را حداکثر ظرف مدت دوازده ساعت به اطلاع دادستان برسانند.

ماده ۳۴

❖ مددکاران اجتماعی بهزیستی با واحد حمایت دادگستری و ضابطان دادگستری به منظور انجام تحقیقات و اقدامات موضوع این قانون، حق ورود به محل زندگی و کار افراد را جز با اجازه متصرف قانونی و با دستور مقام قضائی ندارند، مگر در خصوص اقدامات حمایتی موضوع ماده (۳۳) این قانون که در این صورت باید در گزارش تنظیمی موضوع این ماده ادله ضرورت مداخله را نیز به روشنی ذکر کنند.

ماده ۳۵

❖ هرگاه دادستان پس از ملاحظه گزارش موضوع ماده (۳۳) یا از هر طریق دیگر اتخاذ تدابیر حمایتی موضوع این قانون را ضروری تشخیص دهد با توجه به نوع و شدت خطر، کیفیت جرم و سوابق و وضعیت جسمی، روانی، اجتماعی و اخلاقی طفل یا نوجوان و والدین، اولیاء یا سرپرستان قانونی او، در صورت امکان با همکاری و توسط این اشخاص اقدام لازم را جهت رفع خطر انجام داده و در موارد ضروری پس از اخذ نظر مددکار اجتماعی بهزیستی و یا واحد حمایت دادگستری دستور موقت خروج طفل و نوجوان را از محیط خطر و انتقال او به مکانی مطمئن و امن مانند مراکز بهزیستی با سایر مراکز مرتبط و یا سپردن به شخص مورد اطمینان صادر و مراتب را حداکثر ظرف مدت پانزده روز جهت اتخاذ تصمیم مقتضی به دادگاه اعلام می کند.

ماده ۳۶

❖ هرگاه حمایت و رعایت مصلحت طفل یا نوجوان در معرض خطر و بزه دیده، مستلزم اتخاذ تصمیم در خصوص حضانت، ولایت، قیمومت، سرپرستی، ملاقات، عزل ولی قهری، سپردن به خانواده جایگزین یا مراکز بهزیستی و یا سایر نهادها و مؤسسات اجتماعی، تربیتی، درمانی با بازپروری، نگهداری در مکانی مطمئن و امن و یا سپردن موقت به شخص مورد اطمینان دادگاه باشد، دادستان گزارشی در مورد وضعیت طفل و نوجوان و ادله ضرورت اتخاذ اقدامات مزبور تهیه و به دادگاه خانواده ارسال می کند.

ماده ۳۷

❖ دادگاه کیفری رسیدگی کننده به جرائم موضوع این قانون مکلف است هنگام صدور رأی، با درخواست طفل یا نوجوان یا والدین، اولیاء یا سرپرست قانونی نسبت به تعیین و جبران خسارت های وارد شده به طفل یا نوجوان اقدام کند.

ماده ۳۸

❖ والدین، اولیاء، سرپرست قانونی و وکیل طفل و نوجوان و همچنین یک مددکار اجتماعی، حق حضور در جلسات دادرسی و ارائه نظر مشورتی و پیشنهادهای حمایتی از طفل و نوجوان را دارند.

ماده ۳۹

❖ تمام اقدامات و تحقیقات از اطفال و نوجوانان موضوع این قانون باید توسط اشخاص آموزش دیده در این زمینه و در کمترین دفعات و کوتاهترین زمان ممکن برحسب نیازهای آنها به عمل آید.

ماده ۴۰

❖ مرجع قضائی می تواند با در نظر گرفتن غبطه و مصلحت طفل یا نوجوان، انجام اقداماتی از قبیل ارزیابی و تحقیقات مقدماتی درباره وضعیت جسمی، روحی و روانی وی یا والدین، اولیاء و یا سرپرستان قانونی او، وضع خانوادگی و محیط سکونت، اشتغال و تحصیل را به مددکاران اجتماعی بهزیستی محول کند.

ماده ۴۱

❖ مرجع قضائی می تواند در جرائم موضوع مواد (۷)، (۸) و (۹) این قانون چنانچه مرتکب از والدین یا اولیای طفل یا نوجوان باشد، پس از اخذ نظر تخصصی مددکار اجتماعی نسبت به صدور قرار تعلیق تعقیب، تعویق صدور حکم یا تعلیق اجرای مجازات اقدام کند.

❖ دادگاه رسیدگی کننده به جرائم موضوع این قانون در صورت ضرورت و مصلحت طفل یا نوجوان می تواند ضمن صدور حکم محکومیت، حسب مورد یک یا چند مورد از تصمیمات زیر را اتخاذ کند. این تصمیمات از حیث قابلیت تجدیدنظرخواهی تابع حکم اصلی است:

الف) معرفی طفل و نوجوان یا خانواده آنها به سازمانها و نهادهای دولتی و غیردولتی فعال در زمینه اقدامات حمایتی؛

ب) ایجاد محدودیت در اعمال حقوق مربوط به ملاقات، حضانت، ولایت، قیمومت، وصایت و سرپرستی طفل و نوجوان؛

پ) سپردن طفل و نوجوان به صورت موقت به سازمان بهزیستی یا مراکز مربوط.

ماده ۴۳

❖ در تمام موارد موضوع این قانون، قاضی رسیدگی کننده می تواند در کلیه مراحل رسیدگی والدین، اولیاء یا سرپرست قانونی اطفال و نوجوان یا سایر اشخاص مرتبط با پرونده را ملزم به شرکت و اخذ گواهی دوره های آموزشی حقوق اطفال و نوجوانان کند.

ماده ۴۴

❖ مددکاران اجتماعی بهزیستی با دستور و نظارت مرجع قضائی و در صورت لزوم با بهره گیری از خدمات سایر اشخاص و نهادهای مربوط بر نتایج اقدامات و دستورات صادر شده نظارت نموده و انجام صحیح و مناسب آنها را پیگیری می کنند.

ماده ۴۵

❖ دادگاه صادر کننده حکم قطعی می تواند با در نظر گرفتن گزارش مددکاران اجتماعی مبنی بر ایجاد تغییر در وضعیت طفل یا نوجوان، والدین، اولیاء یا سرپرستان قانونی در تصمیمات صادر شده بازنگری و اتخاذ تصمیم مجدد کند.

ماده ۴۶

❖ در تمام تدابیر و اقدامات حمایتی موضوع این قانون، اولویت با اقداماتی است که منجر به خروج طفل یا نوجوان از محیط خانواده یا قطع ارتباط با آنها نشود.

ماده ۴۷

❖ مراجع قضائی مکلفند در صورتی که در جریان رسیدگی قضائی با طفل و نوجوان موضوع ماده (۳) این قانون مواجه شوند، وی را حسب مورد به بهزیستی یا دادستان محل سکونت معرفی کنند.

ماده ۴۸

❖ در مواردی که طفل ناقض قوانین جزائی یا نوجوان بزهکار، بزه دیده نیز باشد ، دادسرا یا دادگاه رسیدگی به جرائم اطفال و نوجوانان به جرائم ارتكابی علیه آنها نیز رسیدگی می کند؛ در صورتی که واحد مددکاری مرجع قضائی مزبور، طفل یا نوجوان را در معرض خطر تشخیص دهد، مکلف به اعلام موضوع به قاضی مربوط است.

ماده ۴۹

❖ سایر ترتیبات رسیدگی به جرائم موضوع این قانون مطابق قوانین و مقررات عمومی خواهد بود.

ماده ۵۰

❖ در مواردی که مقررات این قانون مربوط به احوال شخصیه اشخاص موضوع اصول دوازدهم (۱۲) و سیزدهم (۱۳) قانون اساسی میشود، رعایت قوانین و مقررات مربوط الزامی است.

ماده ۵۱

❖ از تاریخ لازمالاجراء شدن این قانون، قوانین زیر ملغی میشود:

(a) قانون حمایت از کودکان و نوجوانان مصوب ۱۳۸۱/۹/۲۵ مجلس شورای اسلامی؛

(b) تماده (۱۲) قانون جامع کنترل و مبارزه ملی با دخانیات، مصوب ۱۳۸۵/۶/۱۵ با اصلاحات بعدی آن.

(c) بصره (۱) ماده (۳) قانون مبارزه با قاچاق انسان، مصوب ۱۳۸۳/۴/۲۸؛

قانون فوق مشتمل بر پنجاه و یک ماده و
پانزده تبصره در جلسه علنی روز سه شنبه
مورخ بیست و سوم اردیبهشت ماه یکهزار و
سیصد و نود و نه مجلس شورای اسلامی
تصویب شد و در تاریخ ۱۳۹۹/۲/۳۱ به تأیید
شورای نگهبان رسید.

رشد یا غیر رشد

➤ **غیر رشد:** کسی که به سن رشد نرسیده و تصرف او در اموال و حقوق مالی خود غیر عقلانی است و معاملات او نافذ نیست مگر با اجازه ولی یا قیم قانونی

➤ هیچکس را نمی توان بعد از رسیدن به سن بلوغ محجور کرد مگر در صورت اثبات جنون یا عدم رشد

➤ **رسیدن به سن ۱۸ سالگی لزوماً به معنای رشد بودن نیست.**

اهلیت

- ✓ **اهلیت:** توانایی شخص برای دارا شدن یا اجرای حق
- ✓ **اهلیت تمتع:** حق بهره بردن و دارا شدن
- ✓ **اهلیت استیفا:** حق بهره وری و تصرف

■ اهلیت تمتع از زمان تولد تا مرگ وجود دارد و محجوریت، تنها اهلیت استیفا را در فرد از بین می برد.

■ اهلیت (**competence**) مختص مدیریت مالی نیست و در موارد دیگر مثل اخذ گواهینامه، رضایت درمان و یا حضور برای محاکمه و... هم کاربرد دارد.

جرائم مرتبط با مواد

- ارتکاب جنایت در حالت مستی و عدم تعادل روانی در اثر مصرف مواد، موجب قصاص است مگر آنکه ثابت شود در زمان ارتکاب جرم به کلی مسلوب الاراده بوده که در اینصورت محکوم به پرداخت دیه و مجازات تعزیری می شود.
- اگر ثابت شود که فرد قبل از ارتکاب جرم عمدا مست کرده (تا جرات انجام آن را به دست آورد) و یا آگاه بوده که در صورت مستی امکان دارد مرتکب جرمی گردد، جرم عمدی تلقی می گردد حتی اگر ثابت شود در زمان ارتکاب در حالت کاهش هشیاری و آگاهی بوده است.
- اگر اقدام فرد مرتکب سبب اخلاص در نظم جامعه یا سبب خوف اجتماعی گردد و یا بیم تجری جرم به دیگران وجود داشته باشد، علاوه بر مجازات جرم انجام شده، موجب حبس تعزیری ۳-۱۰ سال خواهد شد.

اختلالات مصرف مواد

- بیشتر تمایل به ارتکاب جرائم ساده دارند و از انجام اعمالی که نیاز به تفکر و صرف انرژی دارد ناتوانند. (شیوع رو به افزایش مواد محرک این آمار را تغییر داده است)
- مصرف کنندگان اغلب در دوره ای از بیماری که دچار اختلالات درکی و تفکر واضح می شوند مرتکب رفتارهای مجرمانه می شوند و بعد از از بین رفتن اثرات مواد با بهبود اختلال به حالت طبیعی باز می گردند و در زمان محاکمه معمولاً اختلال بارزی ندارند.
- به همین دلیل اختلاف نظرهای بسیاری در مورد این بیماران وجود دارد که آیا شامل رفع مسئولیت می شوند یا مسئول اعمال خود هستند؟ (در ایران تابع همان قوانین مربوط به مستی است)
- بیشتر صاحب نظران تاکید بر پیشگیری از وقوع این جرائم با الزام این افراد برای ترک و شرکت در سرویس های اجتماعی دارند.

➤ هرگونه عملی که منتهی به ورود مواد مخدر به بدن شود، یک عمل مجرمانه شناخته می شود مگر مواردی که قانون استثنا کرده است.

➤ مصرف کننده مواد مجرمی است که نیاز به درمان و کمک دارد و در صورت رد کمک و استمرار رفتار مجرمانه، مستحق مجازات شناخته می شود.

➤ کلیه مصرف کنندگان مواد در صورت مراجعه به مراکز درمانی مجاز وزارت بهداشت و اقدام برای بازپروری از تعقیب کیفری مربوط به مصرف مواد معاف می شوند با ۲ شرط:

i. داشتن مدرک درمانی و نه فقط ادعا

ii. مراجعه برای درمان قبل از دستگیری صورت گرفته باشد (اگر بعد از دستگیری برای درمان اقدام کند سبب رفع مسئولیت کیفری نمی شود)

بیمار خطرناک و مراقبت بیمارستانی

تعریف حالت خطرناک در قانون

1. وجود وسوسه احتمالی و قوی در فرد برای دست زدن به ارتکاب جرم
2. حالتی که در اثر همراه بودن عوامل جرم زا و تاثیر آنها، فرد در معرض ارتکاب جرم باشد
3. حالتی که استعداد جنایی یک فرد را نشان می دهد
4. حالتی که علارغم اجرای مجازات های معمول فرد نمی تواند از ارتکاب جرم خودداری کند

براساس قانون اقدامات تادیبی (لغو شده) قوه قضاییه موظف به تدارک مراکز تامینی برای نگهداری از افراد دارای حالات خطرناک بود.

بیمار خطرناک در بهداشت روان

هرگاه فرد مبتلا به اختلال روانی احتمال قوی دارد در آینده نزدیک رفتار آسیب رسان جدی (جانی، مالی، حیثیتی) انجام دهد به طوری که نتایج آن غیر قابل جبران یا به سختی قابل جبران باشد

➤ چه آن فرد مسئولیت کیفری داشته باشد و چه نداشته باشد

بستری سازی بیمار در صورتیکه بیمار توصیه های پزشکی را می پذیرد بهتر است داوطلبانه باشد ولی در صورت امتناع وی از درمان، پزشک می تواند برای جلوگیری از خطرات احتمالی از بستری اجباری استفاده کند.

بیمار می تواند به دلیل سلب آزادی فردی از پزشک شکایت کند ولی اگر اقدام پزشک با دلیل پیشگیری از آسیب احتمالی و به صورت مستند صورت گرفته باشد، پزشک محکوم نمی شود.

APA توصیه می کند در صورت وجود حالت خطرناک پزشک اطلاعات کلی در خصوص بیماری و پیامد های رد درمان و دلایل لزوم درمان بستری را برای بیمار توضیح دهد.

صلاحیت برای رضایت به بستری: توانایی درک وضعیت موجود

■ افرادی که احتمال خطر برای خود و دیگران دارند ولی مبتلا به اختلال روانپزشکی نیستند، تا زمانیکه جرمی مرتکب نشده باشند، بازداشت نمی شوند.

■ بستری کردن بیماران روانپزشکی خطرناک احتمال آسیب بیمار به خود و دیگران را کاهش می دهد و احتمال بازگشت سالم او جامعه وجود دارد

■ ولی در مجرمین غیر بیمار که سابقه رفتارهای خشونت آمیز دارند و احتمال تکرار آن وجود دارد، بستری کردن فایده ای ندارد و بهترین پیشگیری اقدامات قانونی است.

ارتباط حالت خطرناک و بیماری روانپزشکی

■ اختلالات روانپزشکی در مراحل حاد بیماری سبب افزایش رفتارهای آسیب رسان می شوند. هر چند که در برخی موارد وجود بیماری سبب کاهش آن می شود. (مثلا در بیمار مبتلا به اسکیزوفرنیا با انزوای اجتماعی شدید)

■ در غیر از مراحل حاد بیماری، بیماران تحت درمان که اخیرا مرخص شده اند و مصرف مواد ندارند، نسبت به جمعیت عمومی خطر بیشتری ندارند.

■ ویژگی های ظاهری بیماران خطرناک:

1. وجود تنش و اضطراب جین مصاحبه
2. خیره شدن، نگاه ثابت، دندان قروچه کردن، مشت کوبیدن، بی قراری، قدم زدن مداوم
3. همراه داشتن اسلحه (واقعی یا احتمالی)
4. لحن و کلام عصبانی و تهدیدآمیز
5. توهم یا هذیان های انفعالی یا آمرانه یا آزاردهنده

یادآوری: هرگونه اقدامات جراحی و طبی مشروع باید با رضایت شخص یا اولیای وی و با رعایت موازین فنی و علمی صورت گیرد.

➡ در موارد اورژانس اخذ رضایت ضروری نیست

بنابراین در بستری اجباری رعایت تمام موارد ضروری است:

1. مشروع بودن

2. مطابق موازین فنی و علمی و قوانین دولتی

3. اورژانسی بودن

ملاک های APA برای بستری اجباری:

1. وجود آشفتگی روانی مهم و شدید
2. حدس منطقی در مورد قابل درمان بودن بیمار در مراکز درمانی و کاهش آسیب
3. عدم رضایت بیمار یا عدم صلاحیت بیمار برای رضایت دادن
4. عدم صلاحیت بیمار برای اتخاذ تصمیم آگاهانه در خصوص درمان
5. وجود احتمال آسیب به خود و دیگران ناشی از اختلال روانی و یا احتمال بدتر شدن وضعیت جسمی و روانی بیمار

صرف وجود حالت خطرناک در فردی که مبتلا به بیماری نیست، دلیل مناسب برای بستری کردن وی نمی باشد.

- مدت زمان بستری اجباری در شرایط مختلف متفاوت است. (در بعضی کشورها تنها ۲۴ ساعت اجازه اعمال بستری اجباری را می دهند و در برخی تا ۳ هفته)
- در هر حال اکثرا توافق بر این است که بستری اجباری فقط تا رفع حالت اورژانس و خطر ادامه داشته باشد و بعد از آن ادامه بستری به انتخاب و رضایت بیمار انجام شود.

در ایران در صورت وجود:

1. اختلال روانپزشکی
2. خطر جدی آسیب به خود و دیگران
3. امتناع از بستری یا عدم صلاحیت رضایت دادن
4. فقدان درمان مناسب دیگر

➡ پزشک دستور بستری را می دهد, فرم رضایت را یکی از بستگان بیمار امضا می کند و پس از آن در اولین فرصت یک متخصص دیگر ضرورت بستری بیمار را تایید می کند.

عوامل پیش بینی کننده خشونت

1. قصد جدی برای آسیب به دیگران
2. تهدید آشکار و مکرر
3. دسترسی به وسایل آسیب رسان
4. سابقه قبلی عدم کنترل تکانه
5. خشم و خصومت طولانی و میل به انتقام
6. احساس لذت از تماشای آسیب دیدن دیگران
7. فقدان احساس دلسوزی و ترحم
8. تفکر اشتباه بر قربانی بودن خود
9. محرومیت دوران کودکی
10. فقدان روابط خانوادگی گرم و صمیمی
11. از دست دادن اخیر والدین
12. آتش افروزی و حیوان آزاری
13. اقدام قبلی اعمال خشونت آمیز

دیگر کشی

➤ رفتاری هدفمند و آگاهانه با بی ملاحظگی و سهل انگاری که سبب مرگ دیگری شود (چه قتل عمد و چه غیر عمد)

➤ در مواردی دیگر کشی غیرقانونی و جنایی نیست (جنگ, دفاع شخصی, اعدام!!!)

➤ **مهمترین عامل در قضاوت دیگر کشی:** وجود یا عدم وجود نیت جنایی, مالی, جنسی و...

رفتار جنایی ۳ جز دارد که لازم است برای بررسی آن مورد توجه باشد:

1. انگیزه

2. عمل جنایی

3. رفتار پس از جنایت

➤ **قاتل سریالی:** کسیکه سه نفر یا بیشتر را در مقطع زمانی بیش از یک ماه (نه همزمان) برای رضایت روانی خود به قتل می رساند و بین جنایات وی یک دوره توقف وجود دارد.

در مطالعات روی قاتلین موارد زیر در حضور اختلال روانپزشکی بیشتر دیده می شود:

1. جنسیت مرد
2. زندگی تنها و در انزوا
3. دارای سابقه کیفری
4. سنین بالاتر
5. افسردگی، اختلال هذیانی، مصرف مواد
6. معمولاً آشنا قربانی هستند

➡ در مطالعه ای روی قاتلین مبتلا به اختلال روانپزشکی، بستری در مراکز درمانی و درمان مناسب با کاهش معنادار ارتکاب مجدد به جرم بعد از ترخیص همراه بود.

با تشکر از توجه ویژه شما